

Structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs

1. Inleiding

Deze omzendbrief geeft een omstandige toelichting enerzijds bij de structuur en organisatie van het secundair onderwijs en anderzijds bij de toelating, de evaluatie, de studiebekrachtiging en de rechtsbeschermende maatregelen voor leerlingen. De omzendbrief is van toepassing op het voltijds gewoon secundair onderwijs en opleidingsvorm 4 van het buitengewoon secundair onderwijs.

Op 1 september 1989 werd in het secundair onderwijs de eenheidsstructuur ingevoerd die een einde maakte aan twee naast elkaar bestaande onderwijstypes: het traditioneel secundair onderwijs en het vernieuwd secundair onderwijs. Deze eenheidsstructuur kent heel wat sterke punten maar ook verbeterpunten die moeten worden aangepakt. Op 1 september 2019, dertig jaar later, wordt gestart met de modernisering van het secundair onderwijs, een set gerichte maatregelen om het secundair onderwijs te versterken en de verbeterpunten aan te pakken.

De modernisering van het secundair onderwijs zal progressief verlopen, leerjaar na leerjaar te beginnen met het eerste leerjaar van de eerste graad. De modernisering zal zodoende volledig zijn geïmplementeerd in het schooljaar 2025-2026 als het derde leerjaar van de derde graad aan bod is gekomen. In afwijking hiervan treden sommige moderniseringsaspecten evenwel gelijktijdig in alle leerjaren in werking, wat in deze omzendbrief wordt geduid. Daar waar de vernieuwingen geleidelijk ingaan, worden ze in deze omzendbrief momenteel enkel voor de eerste graad opgenomen. Dit betekent dat, in functie van de verdere uitrol van de modernisering, deze omzendbrief met nieuwe bepalingen voor de tweede en derde graad zal worden aangevuld terwijl voorheen bestaande bepalingen zullen worden weggeschreven.

Wat duale structuuronderdelen betreft moet deze omzendbrief samen worden gelezen met de specifieke bepalingen voor het duaal leren die in een aparte omzendbrief worden opgenomen. Die specifieke bepalingen kunnen erop neerkomen dat, uitzonderlijk, de organisatie van het duaal leren op enkele punten afwijkt van het niet-duaal leren of dat sommige items van de modernisering eerder dan volgens de progressieve kalender worden geïmplementeerd.

Een voor elkeen duidelijke en transparante structuur en organisatie van het secundair onderwijs wordt mede bewerkstelligd door het hanteren van dezelfde benamingen van structuuronderdelen en van vakken over alle onderwijsnetten, schoolbesturen en scholen heen. Eenzelfde lading wordt zodoende door eenzelfde vlag gedekt. De decreetgever heeft daarom beslist om vanaf het schooljaar 2020-2021 de hierna volgende bepalingen in te voeren (eveneens opgenomen in de omzendbrieven [SO 60](#) op het studieaanbod en [SO 69](#) op de benamingen van vakken). Bij elke communicatie en informatieverstrekking naar ouders, leerlingen, personeel en derden moeten tenminste de officiële benamingen van zowel structuuronderdelen als vakken worden gebruikt. Het begrip "tenminste" betekent dat een losstaande aanvulling met een schooleigen en inhoudgerichte specificatie of concretisering toegelaten is.

Het clusteren van vakken is mogelijk, voor zover duidelijk is welke vakken daarvan onderdeel uitmaken.

De onderwijsinspectie en verificatie kunnen toezien op het nakomen van deze nieuwe bepalingen. Bij manifeste overtreding kan een financiële sanctie volgen in de zin van een gedeeltelijke inhouding of terugvordering op het werkingsbudget, berekend voor de school waar de overtreding wordt vastgesteld.

2. De onderwijsstructuur

2.1. Secundair onderwijs

Rekening houdend met de geleidelijke invoering van de modernisering vanaf het schooljaar 2019-2020, ziet de globale structuur er als volgt uit:

EERSTE GRAAD:

- eerste leerjaar A
- eerste leerjaar B
- tweede leerjaar A met basisopties
- tweede leerjaar B met basisopties

TWEDE GRAAD:

- eerste en tweede leerjaar
- bestaande vanaf 2021-2022 in het eerste en vanaf 2022-2023 in het tweede leerjaar uit studierichtingen die:
  - zijn ondergebracht in 3 finaliteiten: doorstroomfinaliteit, dubbele finaliteit, arbeidsmarktfinaliteit
  - zijn gekoppeld aan een onderwijsvorm: ASO (voor doorstroom), TSO (voor doorstroom of dubbel), KSO (voor doorstroom of dubbel), BSO (voor arbeidsmarkt)
  - zijn gerangschikt in 8 studiedomeinen: taal en cultuur; stem; kunst en creatie; land- en tuinbouw; economie en organisatie; maatschappij en welzijn; sport; voeding en horeca. Uitzondering: ASO-studierichtingen zijn domeinoverschrijdend.
- bestaande t.e.m. 2020-2021 in het eerste en t.e.m. 2021-2022 in het tweede leerjaar uit studierichtingen die:
  - zijn ondergebracht in onderwijsvormen (ASO, TSO, KSO, BSO)
  - zijn gerangschikt in studiegebieden (in totaal 29 – zie SO 60)

DERDE GRAAD:

- eerste en tweede leerjaar
- bestaande vanaf 2023-2024 in het eerste en vanaf 2024-2025 in het tweede leerjaar uit studierichtingen die:
  - zijn ondergebracht in 3 finaliteiten: doorstroomfinaliteit, dubbele finaliteit, arbeidsmarktfinaliteit
  - zijn gekoppeld aan een onderwijsvorm: ASO (voor doorstroom), TSO (voor doorstroom of dubbel), KSO (voor doorstroom of dubbel), BSO (voor arbeidsmarkt)
  - zijn gerangschikt in 8 studiedomeinen: taal en cultuur; stem; kunst en creatie; land- en tuinbouw; economie en organisatie; maatschappij en welzijn; sport; voeding en horeca.
- Uitzondering: ASO-studierichtingen zijn domeinoverschrijdend
- bestaande t.e.m. 2022-2023 in het eerste en t.e.m. 2023-2024 in het tweede leerjaar uit studierichtingen die:
  - zijn ondergebracht in onderwijsvormen (ASO, TSO, KSO, BSO)
  - zijn gerangschikt in studiegebieden (in totaal 29 – zie [SO 60](#))

DERDE GRAAD:

- derde leerjaar (als voorbereiding op hoger onderwijs of specialisatie)
- bestaande vanaf 2025-2026 uit studierichtingen Se-n-Se (secundair-na-secundair) die:
  - hetzij voorbereiden op het hoger onderwijs, hetzij beroepsgericht specialiseren (en al dan niet het diploma van secundair onderwijs als toelating vereisen)
  - zijn gerangschikt in 8 studiedomeinen: taal en cultuur; stem; kunst en creatie; land- en tuinbouw; economie en organisatie; maatschappij en welzijn; sport; voeding en horeca
- bestaande tot en met 2024-2025 uit studierichtingen die:
  - zijn ondergebracht in onderwijsvormen (ASO, TSO, KSO, BSO); enkel in TSO en KSO aangeduid als Se-n-Se
  - zijn gerangschikt in studiegebieden (in totaal 29 – zie [SO 60](#)).

Het onthaaljaar voor anderstalige nieuwkomers wordt in geen enkele graad ondergebracht.

2.2. Hoger beroepsonderwijs

Hoger beroepsonderwijs (HBO 5) wordt georganiseerd door scholen voor voltijds secundair onderwijs, centra voor volwassenenonderwijs en hogescholen. Het leidt tot erkende onderwijskwalificaties van kwalificatieniveau 5. Binnen de indeling in onderwijsniveaus situeert het hoger beroepsonderwijs zich op het niveau hoger onderwijs. Er is één opleiding van het hoger beroepsonderwijs die uitsluitend door scholen voor voltijds secundair onderwijs kan worden georganiseerd, nl. de opleiding verpleegkunde. Die opleiding wordt op experimentele basis modulair georganiseerd. Zie voor het experimenteel modulair onderwijs: omzendbrief [SO/2008/04 dd. 18 juli 2008](#).

2.3. Organisatiemodel van de school

Een schoolbestuur kiest zelf het organisatiemodel waarbinnen het zijn school uitbouwt, maar moet daarbij rekening houden met het volgende.

- a) Kunnen worden ingericht:
  - 1] de eerste graad, of
  - 2] de eerste en de tweede graad, of
  - 3] de tweede en de derde graad, of
  - 4] de eerste, de tweede en de derde graad.
 (Een school kan daarnaast ook hoger beroepsonderwijs, opleiding verpleegkunde, inrichten.)
- b) In de eerste graad wordt een A-stroom en/of een B-stroom ingericht. In de tweede en derde graad worden één of meer onderwijsvormen en studierichtingen ingericht. Elke studierichting is – in afwachting van de progressieve uitrol van de modernisering van het secundair onderwijs - ondergebracht in een studiegebied.

In het gemoderniseerd secundair onderwijs zal elk schoolconcept voor de tweede en derde graad gebaseerd zijn op de matrix. De matrix is de nieuwe indeling van het studieaanbod van het secundair onderwijs. Het is een rooster met op de verticale as finaliteiten (met daaronder onderwijsvormen) en op de horizontale as studiedomeinen; een studiedomein is dan een inhoudelijk samenhangend thematisch geheel van studierichtingen die van abstract tot praktisch geordend zijn. In dat rooster worden studierichtingen ondergebracht. Bijzonder is dat ASO-studierichtingen domeinoverschrijdend zijn. Een school kan een of meer finaliteiten en een of meer studiedomeinen inrichten.

De combinatie van finaliteiten en studiedomeinen laat tal van schoolmodellen toe, waaronder 3 die specifiek worden omschreven en benoemd (onder " organiseren " wordt hierna verstaan: ten minste één regelmatige leerling hebben ingeschreven op de eerste lesdag van oktober), nl.:

- 1] **domeinschool:** is een school die in elk ingericht studiedomein van zowel tweede als derde graad ten minste één studierichting uit elke finaliteit organiseert. Voor de toepassing van deze bepaling komen, wat de doorstroomfinaliteit betreft, zowel domeinoverschrijdende als domeingebonden studierichtingen in aanmerking.
- 2] **campusschool:** is een school die in ten minste twee studiedomeinen samen in zowel de tweede als derde graad ten minste één studierichting uit elke finaliteit organiseert. Voor de toepassing van deze bepaling komen, wat de doorstroom finaliteit betreft, zowel domeinoverschrijdende als domeingebonden studierichtingen in aanmerking.
- 3] **verticale school:** is een school die enkel studierichtingen binnen eenzelfde finaliteit en onderwijsvorm in zowel tweede als derde graad organiseert.

Worden ook beschouwd als domein-, campus- of verticale school: één of meerdere vestigingsplaatsen van scholen van eenzelfde schoolbestuur, gelegen binnen eenzelfde of aaneensluitende kadastrale percelen, of gescheiden door hetzij maximaal twee kadastrale percelen hetzij door een weg, die aan de overeenkomstige - op de matrix gebaseerde - omschrijving voldoen.

In de tweede en in de derde graad moet een studierichting zowel in het eerste als in het tweede leerjaar worden ingericht, behoudens uiteraard tijdens het geleidelijk uitbouw- of afbouwproces.

3. Omschrijving van een aantal begrippen en principes

3.1. Voltijds secundair onderwijs

Op het niveau van het secundair onderwijs onderscheidt het voltijds secundair onderwijs zich van het deeltijds beroepssecundair onderwijs en van het secundair volwassenenonderwijs.

Onder "voltijds secundair onderwijs" wordt het onderwijs verstaan dat aan regelmatige leerlingen wordt verstrekt op basis van de vastgelegde organisatie van het schooljaar naar rata van ten minste 28 wekelijkse lessen. Een lesuur is een ononderbroken periode van 50 minuten.

3.2. Maximumaantal wekelijkse lestijden

Vanaf het schooljaar 2019-2020 geldt er geen maximumaantal lestijden (32, 33, 34 of 36 naargelang van de graad en onderwijsvorm) meer in het secundair onderwijs. Met in acht name van het minimum (28 lestijden) bepaalt de onderwijsverstrekker zelf hoeveel lestijden de wekelijkse lessentabel omvat. Dit aantal kan per school en per structuuronderdeel verschillen. Alle uren-leraar uit het beschikbaar pakket uren-leraar mogen voor de organisatie van de wekelijkse lessentabellen worden aangewend.

3.3. Structuuronderdeel

Binnen de context van deze omzendbrief is een structuuronderdeel een gemeenschappelijk begrip voor:

- het eerste leerjaar A;
- het eerste leerjaar B;
- het onthaal jaar voor anderstalige nieuwkomers;
- een basisoptie in het tweede leerjaar A (tot en met het schooljaar 2019-2020: een basisoptie in het tweede leerjaar van de eerste graad);
- een basisoptie of combinatie van maximum 3 basisopties in het tweede leerjaar B (tot en met het schooljaar 2019-2020: een beroepenveld of combinatie van 2 beroepenvelden in het beroepsvoorbereidend leerjaar) ;
- een studierichting in elk leerjaar/onderwijsvorm van de tweede en derde graad.

Tegenover elk structuuronderdeel staat een uniek administratief groepsnummer (cfr. omzendbrief SO 37).

3.4. Se-n-Se (secundair-na-secundair)

Structuuronderdelen van het derde leerjaar van de derde graad TSO en KSO worden aangeduid als Se-n-Se. Ze kunnen een duurtijd hebben van één, twee (aansluitende) of drie (aansluitende) semesters. Alle huidige Se-n-Se hebben een duurtijd van twee semesters. Belangrijk is dat Se-n-Se kunnen starten zowel op 1 september als op 1 februari, afhankelijk van de beslissing van het schoolbestuur.

Een en ander betekent dat het reglementair mogelijk wordt om binnen eenzelfde schooljaar een Se-n-Se slechts één semester in te richten of te volgen, maar ook om eenzelfde Se-n-Se binnen eenzelfde schooljaar met een nieuwe leerlingengroep terug aan te vatten.

Se-n-Se zijn sterk beroepsgericht en worden bekrachtigd met een certificaat. Ze bevatten een relevant aandeel werkplekleren, zijnde leeractiviteiten die gericht zijn op het verwerven van algemene en/of beroepsgerichte competenties, waarbij de arbeidssituatie de leeromgeving is.

Voor de organisatie van een Se-n-Se kan een school voor voltijds secundair onderwijs samenwerken met:

- 1) één of meer andere scholen voor secundair onderwijs, centra voor volwassenenonderwijs of hogescholen;
- 2) één of meer publieke verstrekkers van beroepsopleidingen voor volwassenen;
- 3) andere organisaties of bedrijven uit de publieke of private sector.

Dergelijke samenwerking moet toelaten om bijvoorbeeld expertise in te huren of gebruik te maken van up-to-date materiële en infrastructurele voorzieningen, maar ook om een deel van het opleidingsprogramma in de andere instelling te verstrekken. Het verstrekken van het opleidingsprogramma "in zijn totaliteit" blijft, voor alle duidelijkheid, het alleenrecht van de betrokken school voor voltijds secundair onderwijs.

Binnen dat samenwerkingsverband is laatst vermelde school voor voltijds secundair onderwijs altijd de coördinerende school. Uitsluitend de coördinerende school is bevoegd en verantwoordelijk voor inschrijving (steeds voor het geheel van de Se-n-Se) van leerlingen, programmatie, evaluatie, studiebekrachtiging en kwaliteitszorg, terwijl op het vlak van financiering of subsidiëring de vigerende decretale en regelgevende bepalingen enkel van toepassing zijn op de coördinerende school.

De samenwerking wordt vastgelegd in een overeenkomst waarin ten minste de volgende elementen worden opgenomen:

- 1) de partners waarmee wordt samengewerkt;
- 2) de coördinerende school;
- 3) de invulling van de samenwerking;
- 4) de looptijd van de samenwerking;
- 5) de afspraken over het inzetten van personeel. Het protocol van de onderhandelingen hierover in de lokale comités wordt als bijlage bij de samenwerkingsovereenkomst gevoegd;
- 6) de afspraken over de evaluatie en de kwaliteitszorg in geval van de gezamenlijke organisatie van een Se-n-Se of andere onderwijs-, leer- en evaluatieactiviteiten.

De samenwerkingsovereenkomst ligt steeds in de school of de scholen in kwestie ter inzage met het oog op administratieve en externe kwaliteitscontrole.

Voor Se-n-Se gelden bijzondere toelatingsmogelijkheden (zie verder in deze omzendbrief) evenals de mogelijkheden om vrijstelling van bepaalde programmaonderdelen te verlenen en om de opleiding over het

dubbele van de gebruikelijke studieduur te spreiden (zie omzendbrief SO/2005/04 i.v.m. wettiging van afwezigheden).

Een coördinerende school kan, na onderhandeling in het lokale comité, uren-leraar overdragen aan een partner waarmee wordt samengewerkt. Tenzij die overdracht plaats vindt naar een andere school voor secundair onderwijs of naar een centrum voor volwassenenonderwijs, worden de betrokken uren-leraar beschouwd als uren-leraar die worden aangewend voor voordrachtgevers via omzetting naar een krediet (zie ook omzendbrief SO 55 i.v.m. de vaststelling van het pakket uren-leraar).

3.5. Kwalificatiestructuur

Een kwalificatiestructuur strekt ertoe transparantie te bieden in het niveau van een behaalde kwalificatie, zowel onderwijskundig als beroepsmatig, met het oog op vervolgonderwijs, toetreding tot de arbeidsmarkt, loopbaanontwikkeling, internationale mobiliteit ... De Vlaamse kwalificatiestructuur, die is afgeleid van de Europese kwalificatiestructuur, bestaat uit 8 niveaus. Aan de hand van een reeks descriptorelementen (kennis, vaardigheden, context, autonomie, verantwoordelijkheid) wordt elke erkende kwalificatie op één van deze niveaus ondergebracht (ingeschaald). Niveau 1 heeft betrekking op het basisonderwijs, de niveaus 2 t/m 4 op het secundair onderwijs en de niveaus 5 t/m 8 op het hoger onderwijs.

Er zijn twee soorten kwalificaties: een onderwijskwalificatie en een beroepskwalificatie. Binnen beroepskwalificaties kunnen er ook deelkwalificaties zijn. In tegenstelling tot het begrip beroepskwalificatie, dat binnen diverse beleids- en maatschappelijke domeinen wordt gehanteerd, is een onderwijskwalificatie voorbehouden aan de sector onderwijs, m.a.w. studiebewijzen die onderwijskwalificaties zijn, kunnen enkel via het regulier onderwijs worden behaald. Een onderwijskwalificatie is immers ruimer dan een beroepskwalificatie omdat er een luik algemene vorming (eindtermen en desgevallend specifieke eindtermen) in verweven zit.

Aldus wordt respectievelijk verstaan onder:

- 1) een beroepskwalificatie: een afgerond en ingeschaald geheel van competenties dat door de Vlaamse Regering wordt erkend en waarmee een beroep kan worden uitgeoefend;
- 2) een deelkwalificatie: een samenhangend geheel van competenties uit eenzelfde beroepskwalificatie die uitstroomkansen bieden in een smaller deel van de arbeidsmarkt dan de volledige beroepskwalificatie. Deelkwalificaties worden afgebakend tijdens de opmaak van een beroepskwalificatie en hebben geen eigen inschalingsniveau;
- 3) een onderwijskwalificatie: een afgerond en ingeschaald geheel van competenties die noodzakelijk zijn om maatschappelijk te functioneren en te participeren, waarmee verdere studies in het secundair of in het hoger onderwijs kunnen worden aangevat of waarmee beroepsactiviteiten kunnen worden uitgeoefend. Dat geheel van competenties zal een combinatie zijn, variërend naargelang van de finaliteit, van enerzijds eindtermen en anderzijds specifieke eindtermen en/of één of meer beroepskwalificaties/deelkwalificaties. De Vlaamse Regering legt die combinatie vast en dat voor elk structuuronderdeel waarvan het eindstudiebewijs een onderwijskwalificatie is.

Concreet zijn er in het voltijds secundair onderwijs de volgende onderwijskwalificaties:

- 1) niveau 2: het eindstudiebewijs van het tweede leerjaar van de tweede graad, arbeidsmarktfinaliteit;
- 2) niveau 3: het eindstudiebewijs van het tweede leerjaar van de derde graad, arbeidsmarktfinaliteit;
- 3) niveau 4: het eindstudiebewijs van het tweede leerjaar van de derde graad, doorstroom- en dubbele finaliteit, en van het derde leerjaar van de derde graad, arbeidsmarktfinaliteit, dat toegang verleent tot bacheloropleiding.

Uit bovenstaande opsomming blijkt dat de uitrol van de Vlaamse kwalificatiestructuur door de toekenning van bewijzen van onderwijskwalificatie (en bewijzen van beroepskwalificatie of deelkwalificatie) parallel loopt aan de progressieve invoering van de modernisering. Het duaal leren vormt hierop een uitzondering: vermits het beroepsgerichte luik van duale structuuronderdelen nu al op beroepskwalificaties en/of deelkwalificaties is gebaseerd, leiden deze structuuronderdelen - ook al vóór de modernisering - tot onderwijskwalificaties.

Voor meer informatie over de Vlaamse Kwalificatiestructuur, zie: <http://vlaamsekwalificatiestructuur.be/>

3.6. Wekelijkse lessenroosters, eindtermen, beroepskwalificaties en leerplannen

Voor elk structuuronderdeel wordt een wekelijkse lessenrooster samengesteld op basis van vakken (cfr. omzendbrief [SO 69](#)) of clusters van die vakken. De lessenroosters behoeven geen goedkeuring van de overheid: de onderwijsverstrekker is bevoegd voor de opmaak ervan, voor zover het volgende in acht wordt genomen:

- 1) het lessenrooster omvat ten minste 28 wekelijkse lessen;

- 2) het lessenrooster is de optelsom van de wekelijkse lesuren besteed aan respectievelijk 1) de basisvorming, 2) de basisoptie(s) of studierichting, en 3) het eventueel differentiatie- respectievelijk complementair gedeelte;
- 3) in de eerste graad moet het wekelijks lessenrooster een minimumaantal uren aan de basisvorming besteden (zie ook rubriek 4), nl. 27 in het eerste leerjaar A en B, 25 in het tweede leerjaar A en 20 in het tweede leerjaar B;
- 4) de basisvorming bestaat, naargelang van de graad/onderwijsvorm, uit een verplichte vakken reeks zolang de modernisering in het betrokken leerjaar niet is ingevoerd (dus uitdovende regeling); vanaf de modernisering maakt elke onderwijsverstrekker zelf de verbinding tussen de basisvorming (de eindtermen) en de vakken of vakkenclusters (zie ook rubriek 4);
- 5) het wekelijks lessenrooster van het gemoderniseerd tweede leerjaar A bevat 5 lesuren basisoptie (of pakket ervan); het wekelijks lessenrooster van het gemoderniseerd tweede leerjaar B bevat 10 lesuren basisoptie (of pakket ervan) of combinatie van twee of drie basisopties (of pakketten ervan). Een basisoptie (dit geldt niet voor een pakket) wordt gerealiseerd via maximaal drie, in functie van de basisoptie samenhangende, vakken op de lessentabel; die vakken kunnen zowel dezelfde als andere zijn dan de vakken waarmee de basisvorming wordt gerealiseerd. Een pakket is een specifieke context om de doelen van de overeenstemmende basisoptie te realiseren; vandaar dat er mag van uitgegaan worden dat het aantal vakken van een pakket sowieso beperkt zal zijn. (cfr. omzendbrief [SO 60](#)).
- 6) in het gemoderniseerd eerste leerjaar A en het eerste leerjaar B bevat het lessenrooster ten minste vijf lesuren differentiatie; in het gemoderniseerd tweede leerjaar A en B bevat het lessenrooster ten minste twee lesuren differentiatie (zie ook rubriek 3.7). In alle overige leerjaren omvat het lessenrooster eventueel een vrij te bepalen aantal uren complementair gedeelte.

Het voorgaande betekent zowel dat bepaalde vakken/uren gemeenschappelijk zullen zijn voor leerlingen van verschillende structuuronderdelen als dat binnen eenzelfde structuuronderdeel vakken met een verschillend aantal uren kunnen worden ingericht in functie van het tempo van de leerplanrealisatie in hoofde van individuele leerlingen of groepjes van leerlingen. In elk geval omvat het wekelijks lessenrooster van een structuuronderdeel voor alle leerlingen hetzelfde totaal aantal uren. Op deze regel is slechts één uitzondering toegelaten: indien de cursus bedrijfsbeheer binnen het complementair gedeelte wordt ondergebracht, dan mag de school het volgen van deze cursus als facultatief beschouwen (d.w.z. als een supplement voor geïnteresseerde leerlingen bovenop het gewone lessenrooster).

3.7. Differentiatie/complementair gedeelte

De lesuren differentiatie komen in de leerjaren van de eerste graad in de plaats van het keuzegedeelte vóór de modernisering. De invulling van de lesuren differentiatie kan uitsluitend een verdieping of een remediëring zijn van onderdelen van de basisvorming of een verdieping in klassieke talen. De basisvorming omvat het geheel van eindtermen die geformuleerd zijn in functie van sleutelcompetenties (zie ook rubriek 3.9.1.1). Dit komt erop neer dat de lesuren differentiatie in de eerste graad altijd een link moeten hebben met een of meer sleutelcompetenties.

De school moet enerzijds ten minste twee verdiepende differentiatiepakketten (= keuzemogelijkheden) aan bieden en anderzijds die remediërende differentiatiepakketten waaraan de leerlingen behoefte hebben. De lesuren differentiatie kunnen evenwel nooit volledig aan remediëring worden besteed, de leerling moet altijd nog een of meer verdiepende differentiatiepakketten kunnen kiezen.

Remediëring is niet altijd vraaggestuurd. Immers, in het gemoderniseerd secundair onderwijs kan remediëring worden opgelegd zowel door de begeleidende klassenraad in de loop van het eerste of tweede leerjaar van de eerste graad als door de delibererende klassenraad in het eerste leerjaar van de eerste graad. In dat laatste geval betreft het dan remediëring in het tweede leerjaar (A of B) die, ongeacht de school van inschrijving, zowel een recht als een plicht is voor de leerling.

In de tweede en derde graad kan een structuuronderdeel een complementair gedeelte bevatten dat uit een of meer vakken bestaat. Of dit het geval is en hoe de invulling in voorkomend geval gebeurt, is een beslissing van de onderwijsverstrekker. Dit was al zo vóór en blijft ook na de modernisering.

3.8. Inhaallessen

Inhaallessen kunnen in alle structuuronderdelen facultatief georganiseerd worden met het oog op een bijkomende gedifferentieerde benadering van de leerling. Inhaallessen vallen buiten het wekelijks lessenrooster.

3.9. Onderwijsdoelen

De onderwijsdoelen worden hetzij door de overheid hetzij door de onderwijsverstrekkers vastgelegd. Elk onderwijsdoel heeft ook een bepaald statuut. Hierna een overzicht.

3.9.1. Door de overheid vastgelegde onderwijsdoelen

De ontwikkeling en validatie van de door de overheid vastgelegde onderwijsdoelen (eindtermen met inbegrip van eindtermen basisgeletterdheid, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen en specifieke eindtermen) wordt gecoördineerd door de Vlaamse Regering. Het is finaal het Vlaams Parlement dat een beperkt aantal sober geformuleerde, duidelijke, competentiegerichte en evalueerbare eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen en specifieke eindtermen goedkeurt waar kennis telkens geëxpliciteerd wordt en vaardigheden, inzichten en indien van toepassing attitudes aan bod komen.

Wanneer een schoolbestuur oordeelt dat de eindtermen, de uitbreidingsdoelen Nederlands, de ontwikkelingsdoelen of specifieke eindtermen onvoldoende ruimte laten voor zijn eigen pedagogische en onderwijskundige opvattingen of ermee onverzoenbaar zijn, dient het bij de Vlaamse Regering een aanvraag tot gelijkwaardigheid in van vervangende eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen of specifieke eindtermen. Voor eindtermen die als basisgeletterdheid zijn aangeduid kan evenwel geen gelijkwaardigheid worden aangevraagd. Het Vlaams Parlement beslist finaal over goedkeuring van de aanvraag.

3.9.1.1. Eindtermen

Eindtermen zijn minimumdoelen (uitgezonderd voor het levensbeschouwelijk onderricht) die noodzakelijk en bereikbaar worden geacht voor een bepaalde leerlingenpopulatie. Met minimumdoelen wordt bedoeld: een minimum aan kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, bestemd voor die leerlingenpopulatie. Elke school heeft de maatschappelijke opdracht om de eindtermen met betrekking tot kennis, inzicht, vaardigheden en bepaalde attitudes bij de leerlingen te bereiken. De eindtermen moeten op populatieniveau worden bereikt. De eindtermen met betrekking tot bepaalde andere attitudes moeten bij de leerlingen worden nagestreefd.

In de gemoderniseerde eerste graad worden binnen voormelde eindtermen bepaalde eindtermen als basisgeletterdheid aangeduid. De eindtermen basisgeletterdheid moeten door elke individuele leerling worden bereikt op het einde van de eerste graad (dus voor het eerst op het einde van het schooljaar 2020-2021). Basisgeletterdheid zijn die eindtermen die ertoe strekken te kunnen participeren in de maatschappij. In uitzonderlijke gevallen kan de klassenraad gemotiveerd beslissen dat een individuele leerling een eindterm basisgeletterdheid niet moet bereiken.

In het gemoderniseerd secundair onderwijs worden de eindtermen geformuleerd in functie van volgende 16 sleutelcompetenties:

- 1) competenties op het vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn en op vlak van lichamelijke, geestelijke en emotionele gezondheid;
- 2) competenties in het Nederlands;
- 3) competenties in andere talen;
- 4) digitale competentie en mediawijsheid;
- 5) sociaal-relatieve competenties;
- 6) competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie;
- 7) burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven
- 8) competenties met betrekking tot historisch bewustzijn;
- 9) competenties met betrekking tot ruimtelijk bewustzijn;
- 10) competenties inzake duurzaamheid;
- 11) economische en financiële competenties;
- 12) juridische competenties;
- 13) leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken;
- 14) zelfbewustzijn en zelfexpressie, zelfsturing en wendbaarheid;
- 15) ontwikkeling van initiatief, ambitie, ondernemingszin en loopbaancompetenties;
- 16) cultureel bewustzijn en culturele expressie.

De eindtermen worden afzonderlijk bepaald:

- 1) voor de A-stroom en voor de B-stroom in de gemoderniseerde eerste graad;
- 2) per finaliteit in de gemoderniseerde tweede graad en per finaliteit in de gemoderniseerde derde graad;
- 3) per onderwijsvorm in de nog niet gemoderniseerde tweede graad en per onderwijsvorm in de nog niet gemoderniseerde derde graad.

In afwachting van de (progressieve) modernisering die met nieuwe eindtermen gepaard gaat, blijven de bestaande eindtermen van toepassing.

3.9.1.2. Uitbreidingsdoelen Nederlands

In de gemoderniseerde eerste graad gelden er uitbreidingsdoelen Nederlands die extra doelen zijn bovenop de eindtermen met betrekking tot competenties in het Nederlands. Ze zijn bereikbaar voor een door de school bepaalde leerlingenpopulatie. De uitbreidingsdoelen Nederlands worden afzonderlijk bepaald voor de A-stroom en voor de B-stroom in de eerste graad. De uitbreidingsdoelen Nederlands voor het eerste leerjaar B en het tweede leerjaar B zijn de eindtermen met betrekking tot competenties in het Nederlands voor het eerste leerjaar A en het tweede leerjaar A.

3.9.1.3. Ontwikkelingsdoelen

Ontwikkelingsdoelen zijn minimumdoelen (uitgezonderd voor het levensbeschouwelijk onderricht) uitsluitend voor de leerlingenpopulatie van het onthaaljaar voor anderstalige nieuwkomers en, in afwachting van de modernisering, de B-stroom van de eerste graad (in de gemoderniseerde B-stroom van de eerste graad komen eindtermen in de plaats van ontwikkelingsdoelen).

Met minimumdoelen wordt bedoeld: een minimum aan kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, bestemd voor die leerlingenpopulatie. Elke school heeft de maatschappelijke opdracht om de ontwikkelingsdoelen met betrekking tot kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes na te streven.

3.9.1.4. Specifieke eindtermen

Specifieke eindtermen zijn doelen met betrekking tot de vaardigheden, de specifieke kennis, inzichten en attitudes waarover een leerling van het voltijds secundair onderwijs beschikt om vervolgonderwijs aan te vatten. Specifieke eindtermen worden verworven door middel van het specifieke gedeelte van een studierichting, d.i. het gedeelte dat niet behoort tot de basisvorming of tot het complementaire gedeelte. Ze worden ontwikkeld uit de kenmerkende onderdelen van een bepaald wetenschapsdomein. Met betrekking tot de specifieke eindtermen worden de cesuurdoelen voor de tweede graad in samenspraak met de overheid via een protocolakkoord door de onderwijsverstrekkers vastgelegd. Cesuurdoelen betekent: waar staat men op het vlak van te bereiken doelen op het einde van de tweede graad, wetende dat de specifieke eindtermen op het einde van de derde graad moeten zijn gehaald.

De specifieke eindtermen worden afzonderlijk bepaald:

- 1) per domeinoverschrijdende doorstroom-studierichting (ASO), per domeingebonden doorstroom-studierichting (KSO of TSO) en per domeingebonden studierichting met dubbele finaliteit (TSO of KSO) van het gemoderniseerde tweede leerjaar van de derde graad;
- 2) per studierichting (ASO en - in zover doorstroomgericht - TSO of KSO) van het nog niet gemoderniseerde tweede leerjaar van de derde graad. (In de praktijk zijn er momenteel enkel specifieke eindtermen bepaald voor alle structuuronderdelen ASO en voor topsport TSO.) Deze bestaande specifieke eindtermen blijven, in afwachting van de progressieve modernisering die met nieuwe specifieke eindtermen gepaard gaat, van toepassing.

3.9.2. Gezamenlijk door de onderwijsverstrekkers vastgelegde onderwijsdoelen

3.9.2.1. Doelen van een basisoptie

De doelen van een basisoptie: in het tweede leerjaar A en het tweede leerjaar B.

3.9.2.2. Doelen die leiden tot een of meer erkende beroepskwalificaties

In het gemoderniseerd secundair onderwijs gelden er doelen die leiden tot een of meer erkende beroepskwalificaties. Ze worden verworven door middel van het specifieke gedeelte van een studierichting, d.i. het gedeelte dat niet behoort tot de basisvorming of tot het complementaire gedeelte. Deze doelen worden vastgelegd voor de tweede graad en voor de derde graad van 1° studierichtingen met dubbele finaliteit

(TSO/KSO) en 2° studierichtingen met arbeidsmarktfinaliteit (BSO). De overheid bepaalt welke beroepskwalificaties en/of deelkwalificaties aan studierichtingen worden gekoppeld.

3.9.2.3. Differentiële doelen

De differentiële doelen die in elk structuuronderdeel van de eerste, tweede of derde graad, in voorkomend geval, een uitbreiding of verdieping van al voorkomende doelen inhouden. Differentiële doelen kunnen met andere woorden zeer verscheiden zijn, bijvoorbeeld (zonder limitatief te zijn) uitbreidingsdoelen van de basisvorming, doelen die de samenhang tussen finaliteiten bewaken met het oog op horizontale leerlingmobiliteit, doelen die studierichtingsspecifiek zijn ...

3.10. Curriculumdossiers en leerplannen

De modernisering van het secundair onderwijs brengt op termijn de invoering van curriculumdossiers met zich. Curriculumdossiers zullen worden ingevoerd op grond van volgende kalender:

- 1) per 1 september 2023 in het eerste leerjaar van de eerste graad, het eerste leerjaar van de tweede graad en het eerste leerjaar van de derde graad;
- 2) per 1 september 2024 in het tweede leerjaar van de eerste graad, het tweede leerjaar van de tweede graad en tweede leerjaar van de derde graad;
- 3) per 1 september 2025 in het derde leerjaar van de derde graad.

Een curriculumdossier beschrijft op samenhangende wijze en vanuit onderwijskundig perspectief het geheel van de vorming van een structuuronderdeel (met uitzondering van het levensbeschouwelijk onderricht) en brengt alle doelen die van toepassing zijn op dat structuuronderdeel samen. In voorkomend geval worden de eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands en specifieke eindtermen letterlijk opgenomen. In de eerste graad zijn er slechts twee curriculumdossiers: één voor de A-stroom en één voor de B-stroom. Het Gemeenschapsonderwijs en de verenigingen van schoolbesturen van het gesubsidieerd onderwijs stellen gezamenlijk een curriculumdossier samen met het oog op goedkeuring door de Vlaamse Regering. Het feit dat er per stroom in de eerste graad en per structuuronderdeel in de tweede respectievelijk derde graad slechts één curriculumdossier zal zijn over alle scholen en onderwijsnetten heen, zal schoolverandering binnen dezelfde opleiding voor een leerling vergemakkelijken omdat de set van onderwijsdoelen gelijk blijft.

Curriculumdossiers betekenen niet dat het werken met leerplannen wordt afgeschaft. In aansluiting op curriculumdossiers worden namelijk door het schoolbestuur in omvang beperkte leerplannen ontwikkeld die voldoende ruimte laten voor de inbreng van scholen, leraren, lerarenteams of leerlingen. "Voldoende ruimte laten" impliceert dat het schoolbestuur zelf ook nog doelen kan formuleren voor haar leerlingen vanuit het eigen opvoedingsproject in het algemeen of de eigen visie op het vak in het bijzonder.

Ook de leerplannen behoeven een goedkeuring van de Vlaamse Regering (bij delegatie: de onderwijsinspectie), met uitzondering van de leerplannen levensbeschouwelijk onderricht. In de leerplannen worden, in voorkomend geval, de eindtermen letterlijk opgenomen, waarbij transparant het onderscheid gemaakt wordt tussen de doelen die de eindtermen realiseren en de overige doelen. Alle leerplannen, ook de leerplannen levensbeschouwelijk onderricht, zijn in overeenstemming met de internationale en grondwettelijke beginselen inzake de rechten van de mens en van het kind in het bijzonder en respecteren de eindtermen.

Voor de kwaliteitscontrole richt de onderwijsinspectie zich bij schooldoorlichting op het bereiken van de doelen van het goedgekeurde curriculumdossier. Zolang er op het betrokken structuuronderdeel geen curriculumdossier van toepassing is, baseert de onderwijsinspectie zich op de leerplandoelen. Vanaf het moment dat er, in het kader van de modernisering, wél een curriculumdossier van toepassing is, zijn de leerplannen voor de onderwijsinspectie een aanvullend instrument om het kwaliteitsbeleid van een school te kaderen.

Voor het onthaaljaar voor anderstalige nieuwkomers is de regeling ietwat anders: daar zijn er enkel leerplannen en geen curriculumdossier en zijn er na te streven ontwikkelingsdoelen in plaats van te bereiken eindtermen.

3.11. Regelmatige versus vrije leerling.

Een *regelmatige leerling* is een leerling die:

a) hetzij aan alle onderstaande voorwaarden voldoet:

- beantwoorden aan de toelatingsvoorwaarden tot het leerjaar waarin de leerling is ingeschreven;
- het geheel van de vorming van dit leerjaar werkelijk en regelmatig volgen, behoudens in geval van gewettigde afwezigheid; deze voorwaarde veronderstelt dat de leerling vanaf de eerste tot en met de laatste schooldag effectief dient aanwezig te zijn en alle vakken, oefeningen, proeven enz. van het

leerjaar en de onderwijsvorm/onderverdeling waarvoor hij is ingeschreven, dient bij te wonen, behoudens in geval van gewettigde afwezigheid.

b) hetzij aan alle onderstaande voorwaarden voldoet:

- beantwoorden aan de toelatingsvoorwaarden tot het eerste leerjaar van de eerste graad;
- beschikken over een verslag (dat toelating verleent tot het buitengewoon onderwijs);
- het individueel aangepast curriculum dat voor de leerling is bepaald door de klassenraad werkelijk en regelmatig volgen, behoudens in geval van gewettigde afwezigheid.

Een individueel aangepast curriculum is een curriculum waarbij leerdoelen op maat van de leerling met een verslag voor toegang tot buitengewoon onderwijs worden geformuleerd. De leerdoelen op maat van de leerling worden gekozen door de klassenraad in afstemming met de ouders, waar mogelijk de leerling, de CLB-medewerker en in voorkomend geval externe ondersteuners, vertrekkende van het geheel van de leerdoelen van de betrokken opleiding. Dit curriculum kan, indien dit noodzakelijk is voor de leerling, gebaseerd worden op de ontwikkelingsdoelen van het buitengewoon onderwijs of op de opleidingsprofielen van opleidingsvorm 3. Het curriculum wordt naargelang de studievoortgang van de leerling aangepast. Deze leerdoelen moeten worden nagestreefd en beogen de maximale ontplooiing van de leerling en een zo volwaardig mogelijke participatie aan het klas- en schoolgebeuren in de school voor gewoon onderwijs. Daarnaast beoogt dit curriculum ook ofwel de participatie aan de maatschappij, eventueel in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is, ofwel de arbeidsdeelname in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is, ofwel de tewerkstelling in een werkomgeving waar in ondersteuning voorzien is, ofwel de tewerkstelling in het gewone arbeidsmilieu, ofwel de verdere studies.

Aan deze leerlingen worden jaarlijks attesten van verworven bekwaamheden uitgereikt. Als een leerling een individueel aangepast curriculum volgt, moet dit aangeduid worden in de inschrijving van de leerling in DISCIMUS.

Deze leerlingen komen dus normaliter niet in aanmerking voor de gewone studiebekrachtiging. Indien de klassenraad aan deze leerlingen, bij wijze van uitzondering, toch de gewone studiebekrachtiging wil geven, zal voorafgaand een aanvraag moeten ingediend worden bij de onderwijsinspectie. Deze aanvraag gaat over de overeenkomst van de doelen opgenomen in het individueel curriculum van de leerling met de leerplandoelen van het desbetreffende structuuronderdeel.

De aanvraag moet per individueel geval voorgelegd worden aan de onderwijsinspectie vóór 1 mei van het schooljaar waarop ze betrekking heeft.

Zie <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9418#3-11>

De onderwijsinspectie informeert de school vóór 1 juni over haar beslissing of de doelen van het individueel aangepast curriculum gelijkwaardig zijn aan de doelen van het gemeenschappelijk curriculum en, zo ja, dat de leerling bijgevolg in aanmerking komt voor de gewone studiebekrachtiging in functie van de delibererende klassenraadsbeslissing die zal worden genomen.

Een leerling die niet beantwoordt aan de hoedanigheid van "regelmatige leerling", is een "*vrije leerling*". Een vrije leerling voldoet wel aan de leerplicht (voor zover een volledig leerprogramma wordt gevolgd), doch kan onder geen enkel beding enige aanspraak maken op de sanctie der studies. Aan een vrije leerling mag wél een attest van lesbijwoning (dat in voorkomend geval niet geldt als een officieel studiebewijs) worden toegekend.

3.12. Betrokken personen

Met "betrokken personen" wordt bedoeld de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen of in rechte of in feite de minderjarige leerplichtige leerling onder hun bewaring hebben of de meerderjarige leerling zelf.

Hoewel secundair onderwijs leerplichtonderwijs is, bestaat de leerlingenpopulatie dus ook uit meerderjarigen. Hier is de algemene norm van toepassing dat alle contacten, mededelingen, overeenkomsten ..... rechtstreeks tussen de onderwijsverstrekker en de meerderjarige leerling verlopen. Slechts mits akkoord van de meerderjarige leerling mag en moet de school ook de ouders op de hoogte brengen van de studievoortgang.

3.13. Overzitten van een leerjaar

Altijd rekening houdend met de toelatingsvoorwaarden, kan een regelmatige leerling in de volgende gevallen een leerjaar overzitten:

- 1) opteren voor het eerste leerjaar A nadat hij het eerste leerjaar B met vrucht heeft beëindigd;
- 2) opteren voor het eerste leerjaar A respectievelijk het eerste leerjaar B nadat hij het leerjaar in kwestie niet met vrucht heeft beëindigd;
- 3) opteren voor hetzelfde of een ander structuuronderdeel van hetzelfde leerjaar nadat hij een structuuronderdeel niet met vrucht heeft beëindigd;
- 4) opteren voor een ander structuuronderdeel van hetzelfde leerjaar n nadat hij een structuuronderdeel met vrucht en zonder beperkingen heeft beëindigd (= oriënteringsattest A). Onderzoek heeft uitgewezen dat overzitten niet altijd in het belang is van een optimale studieloopbaan. Vanaf het schooljaar 2020-2021 kan overzitten na een A-attest in het geval van studieverandering nog enkel na een (niet-bindend) advies van een centrum voor leerlingenbegeleiding dat de betrokken personen, op hun verzoek, hebben ontvangen. Dit advies wordt in voorkomend geval in het leerlingendossier opgenomen;
- 5) opteren voor hetzelfde of een ander structuuronderdeel van hetzelfde leerjaar nadat hij een structuuronderdeel met vrucht maar met beperkingen heeft beëindigd (= oriënteringsattest B). Hoewel in het eerste leerjaar A en B het oriënteringsattest A bepaalde basisopties/pakketten van het tweede leerjaar A of B kan uitsluiten, is in dat geval overzitten niet mogelijk.

Onderzoek heeft uitgewezen dat overzitten niet altijd in het belang is van een optimale studieloopbaan. Vanaf het schooljaar 2020-2021 kan overzitten na een B-attest, met of zonder studieverandering, nog enkel na:

- a) een gunstig advies van de delibererende klassenraad, en vervolgens
- b) een (niet-bindend) advies van een centrum voor leerlingenbegeleiding dat de betrokken personen, op hun verzoek, hebben ontvangen.

Bij ongunstig advies van de delibererende klassenraad moet de leerling, ongeacht de school, naar het hoger leerjaar overgaan. Het advies van de klassenraad wordt vanaf het schooljaar 2019-2020 systematisch vermeld op het model B-attest; het advies van het centrum voor leerlingenbegeleiding wordt in voorkomend geval in het leerlingendossier opgenomen;

- 6) een gelijkwaardig leerjaar aanvankelijk heeft gevolgd in een door de Franse of Duitstalige Gemeenschap erkende school of in een school met buitenlands onderwijsstelsel.

Onder "ander structuuronderdeel" wordt voor de toepassing van deze rubriek verstaan: een structuuronderdeel met een andere benaming. Een structuuronderdeel dat in het kader van de progressieve invoering van de modernisering wordt geconcordeerd naar een structuuronderdeel met andere benaming, wordt dus als een "ander structuuronderdeel" beschouwd.

AANDACHT:

- 1) Voor de toepassing van deze rubriek wordt NIET als overzitten beschouwd:
  - a) de horizontale overstap van het tweede leerjaar B naar het tweede leerjaar A en van bso naar aso, tso of kso binnen de tweede graad;
  - b) de overstap binnen de derde graad van het tweede leerjaar bso naar het eerste leerjaar aso, tso of kso.

Het overzitten van een leerjaar betreft niet noodzakelijk het laatst gevolgde leerjaar, doch kan ook slaan op een leerjaar dat één of meer schooljaren voordien reeds werd beëindigd; deze regel is belangrijk voor leerlingen die met aansluitingsmoeilijkheden worden geconfronteerd omdat zij hetzij het Nederlands niet of onvoldoende beheersen, hetzij voordien studies van een buitenlands onderwijsstelsel hebben doorlopen.

Met in acht name van bovenstaande richtlijnen is op zich het aantal keren dat een leerling een leerjaar als regelmatige leerling kan overzitten en hierdoor desgevallend dezelfde studiebewijzen kan verwerven, niet beperkt.

- 2) Leerlingen die in het eerste leerjaar A of het eerste leerjaar B een oriënteringsattest A met uitsluiting voor een of meer basisopties/pakketten behalen, kunnen datzelfde leerjaar vanaf het schooljaar 2021-2022 niet meer overzitten en moeten doorstromen naar het hoger leerjaar; de delibererende klassenraad geeft vanaf juni 2021 bij toekenning van voormeld oriënteringsattest geen advies meer over overzitten.

3.14. Lesbijwoning in een andere school

De mogelijkheid wordt voorzien dat enkele leerlingen of zelfs alle leerlingen van een klasgroep van het gewoon voltijds secundair onderwijs of van het buitengewoon secundair onderwijs van opleidingsvorm 1, 2, 3 of 4 gedurende een deel of het geheel van het schooljaar bepaalde lessen volgen in een andere school voor voltijds gewoon secundair onderwijs. Hieronder wordt dan verstaan:

- een andere school dan de school waarin de leerling is ingeschreven;
- een andere school van hetzelfde of een ander schoolbestuur;
- lesverstrekking door onderwijzend personeel van die andere school;
- mobiliteit van leerlingen naar die andere school.

Scholen kunnen van deze mogelijkheid gebruik maken om uiteenlopende redenen, waaronder (niet-limitatieve opsomming):

- beschikbaarheid van specifieke of meer moderne didactische apparatuur;
- aanwezigheid van bijzondere expertise of knowhow in een bepaald vakgebied;
- verzekerde lesverstrekking bij afwezigheid van eigen leraar (door ziekte, bedrijfsstage ...);
- keuzeverruiming voor leerlingen binnen het complementair vakkenpakket;
- "proeven" van andere opleiding met het oog op eventuele heroriëntering;
- faciliteren van geheel of gedeeltelijk schoolbegeleide vormen van werkplekleren.

Dergelijke samenwerking tussen scholen is niettemin aan een aantal gecumuleerde voorwaarden onderworpen:

- 1) de regeling wordt in het schoolreglement opgenomen, zodat de betrokken personen er vooraf op de hoogte van zijn;
- 2) uitsluitend het schoolreglement van de school waar de leerling is ingeschreven, is op die leerling van toepassing;
- 3) de regeling wordt voorafgaand onderhandeld in de lokale comités, bevoegd inzake arbeidsvoorwaarden en personeelsaangelegenheden, van de betrokken scholen;
- 4) uitsluitend de school waar de leerling is ingeschreven, is bevoegd en verantwoordelijk voor evaluatie, studiebekrachtiging en kwaliteitszorg;
- 5) de leraars van de andere school die aan de leerling le geven:
  - a) maken stemgerechtigd deel uit van de bevoegde klassenraden in het geval de scholen tot hetzelfde schoolbestuur behoren (dit houdt verband met het feit dat de eindverantwoordelijkheid voor de onderwijsverstrekking in beide scholen sowieso bij eenzelfde schoolbestuur ligt);
  - b) maken raadgevend deel uit van de bevoegde klassenraden in het geval de scholen niet tot hetzelfde schoolbestuur behoren;
- 6) de samenwerking tussen de scholen wordt vastgelegd in een overeenkomst die in beide scholen ter inzage moet liggen met het oog op administratieve controle (verificatie) en externe kwaliteitscontrole (inspectie). Die overeenkomst moet minimaal bevatten:
  - a) de samenwerkende scholen, met duidelijke vermelding van de school waar de leerling is ingeschreven;
  - b) de invulling van de samenwerking (waarbij een waaier aan organisatorische, materiële, infrastructurele, didactische ... aspecten aan bod kan komen naargelang van de situatie);
  - c) de looptijd van de samenwerking (eventueel schooljaaroverstijgend);
  - d) duidelijke afspraken over de evaluatie en kwaliteitszorg;
- 7) een leerling van het buitengewoon secundair onderwijs kan maximaal halftijds een deel van de vorming bijwonen in het gewoon voltijds secundair onderwijs, d.w.z. maximaal voor de helft van de wekelijkse lessen van het structuuronderdeel van het buitengewoon secundair onderwijs waar hij is ingeschreven;
- 8) deze regeling is voor een leerling van het buitengewoon secundair onderwijs gedurende hetzelfde schooljaar niet combineerbaar met lesbijwoning in een andere school voor buitengewoon secundair onderwijs (cf. rubriek 10.3.2. van omzendbrief SO/2011/03/BuSO).

4. De basisvorming

De basisvorming omvat het geheel van de eindtermen die voor een structuuronderdeel toepasbaar zijn, aangevuld met het levensbeschouwelijk onderricht. In het derde leerjaar van de derde graad is er enkel basisvorming in zo ver het structuuronderdeel wordt bekrachtigd met een diploma van secundair onderwijs (dat toegang verleent tot bacheloropleidingen).

In het gemoderniseerd secundair onderwijs wordt het aan de onderwijsinrichters overgelaten om de vakken of vakkenclusters (= een groep van twee of meer vakken) te bepalen waarin de basisvorming zal worden verstrekt. Dit sluit aan bij het gegeven dat de nieuwe eindtermen die onderdeel vormen van de modernisering, worden geformuleerd in functie van sleutelcompetenties en niet meer in functie van vakken. De opsomming van de vakken waaruit de basisvorming moet bestaan en waarvan hieronder per graad/onderwijsvorm het overzicht volgt, is dan ook uitdovend! Het levensbeschouwelijk onderricht (waarvoor er geen eindtermen zijn) vormt evenwel een uitzondering want, daar waar er een basisvorming geldt, moet de lessentabel alleszins bevatten:

- 1) godsdienst of niet-confessionele zedenleer: in het officieel onderwijs;
- 2) godsdienst, niet-confessionele zedenleer, cultuurbeschouwing of eigen cultuur en religie: in het vrij onderwijs.

Ook voor het onthaaljaar voor anderstalige nieuwkomers verandert er niets: de basisvorming bestaat uit Nederlands voor nieuwkomers (waarvoor ontwikkelingsdoelen zijn vastgelegd), aangevuld met levensbeschouwelijk onderricht.

Meer info over structuuronderdelen en vakken:

<https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9418#4>

5. Het schoolreglement en de communicatieplicht m.b.t. de modernisering van het secundair onderwijs

Elk schoolbestuur dient binnen het raam van een geïnstitutionaliseerde rechtspositie van de leerling een schoolreglement op te maken voor elk van zijn scholen. Het schoolreglement respecteert - net zoals het pedagogisch project van de school - de internationaalrechtelijke en grondwettelijke beginselen inzake de rechten van de mens en die van het kind in het bijzonder. Het duidelijk aflijnen van de verhouding tussen de onderwijsverstrekker en de onderwijsconsument via een verplicht schoolreglement, biedt de meeste garanties voor een sereen schoolklimaat.

Meer info: zie <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9418#5>

6. Schending van leefregels

Zoals opgenomen in het schoolreglement, zullen in elke school een reeks plaatselijke leefregels van kracht zijn. Die leefregels kunnen van materiële aard of immateriële aard zijn en kunnen niet los worden gezien van het pedagogisch project van de school. Leefregels strekken ertoe de dagdagelijkse werking van een school zo vlot mogelijk te laten verlopen. Vermits het schoolbestuur de verantwoordelijkheid draagt voor het onderwijs dat het inricht, is het autonoom om te bepalen welke leefregels het meest bijdragen tot een ordentelijke onderwijsverstrekking. Het schoolbestuur heeft wel de verplichting om hierover afdoende te communiceren via het schoolreglement.

Niettegenstaande leerlingen verondersteld worden duidelijk op de hoogte te zijn van de regels waaraan ze zich dienen te houden bij elke les- of gelijkgestelde onderwijsactiviteit, is regelschending niet uitgesloten. Op dergelijke situaties moet de school adequaat kunnen reageren door ten een aanzien van de leerling in kwestie een gepaste maatregel te nemen, die tevens een signaalfunctie heeft naar de andere leerlingen. Die maatregelen kunnen zeer divers zijn en spreiden zich over een continuüm van minimaal naar maximaal ingrijpend, waarbij maximaal betekent "definitieve uitsluiting".

Het begrip "ordemaatregel" wordt, zoals blijkt, niet langer gebruikt. Er is nog enkel sprake van "maatregelen bij schending van leefregels", waarvan er slechts twee het statuut "tuchtmaatregel" dragen, nl. de tijdelijke en de definitieve uitsluiting.

6.1. Maatregelen andere dan tuchtmaatregelen

Indien de handelingen van de leerling de leefregels schenden doch zonder een gevaar of ernstige belemmering te vormen voor het normale onderwijsgebeuren of voor de fysieke of psychische integriteit en veiligheid van de schoolbevolking of van personen waarmee de leerling in het kader van stage of andere vormen van werkplekleren in contact komt, kunnen er maatregelen volgen die aan de leerling bepaalde voorzieningen ontzeggen of bepaalde verplichtingen opleggen. Dit mag in een contractvorm worden gegoten. De school zal hier zelf een concrete invulling aan geven, maar blijft een verplichting tot opvang van de leerling hebben. De getroffen maatregel doet geen afbreuk aan de hoedanigheid van regelmatige leerling en aan het daaraan verbonden recht op studiebekrachtiging.

6.2. Tuchtmaatregelen

Indien de handelingen van de leerling de leefregels dermate schenden dat ze een gevaar of ernstige belemmering vormen voor het normale onderwijsgebeuren of voor de fysieke of psychische integriteit en veiligheid van de schoolbevolking of van personen waarmee de leerling in het kader van stage of andere vormen van werkplekleren in contact komt, dan is een tuchtmaatregel toegelaten. Bij tuchtmaatregelen moet met diverse modaliteiten en voorwaarden worden rekening gehouden zoals hierna beschreven.

Voor meer info: zie <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9418#6-2>

7. Leerlinggegevens

7.1. Gegevensoverdracht tussen scholen bij schoolverandering

Wanneer een leerling van onderwijsinstelling verandert, vindt er een overdracht van leerlinggegevens tussen de betrokken onderwijsinstellingen plaats. Deze overdracht is gebonden aan een aantal strikte voorwaarden:

- 1] de gegevens hebben uitsluitend betrekking op de onderwijsloopbaan van een specifieke leerling; meer bepaald gaat het dan om essentiële gegevens die de studieresultaten en de studievoortgang van de leerling in kwestie bevorderen, monitoren, evalueren en attesteren;
- 2] de overdracht gebeurt uitsluitend in het belang van de leerling op wie de onderwijsloopbaan betrekking heeft;
- 3] tenzij de regelgeving de overdracht verplicht stelt, mag de overdracht niet gebeuren als de betrokken personen er zich expliciet tegen verzetten, nadat ze - op hun verzoek - de gegevens hebben ingezien. Verplichte overdracht is er in volgende gevallen:
  - o het aantal problematische afwezigheden;
  - o de toegekende attestering;
  - o het bestaan van een handelingsgericht advies voor ondersteuning vanuit het ondersteuningsmodel of een kopie van het eventuele verslag (voor toelating tot BUSO en opgemaakt door het CLB)

Via het schoolreglement zijn de leerling en de betrokken personen op de hoogte van het automatisme van deze gegevensoverdracht bij schoolverandering. De school moet m.a.w. voor een overdracht van leerlinggegevens niet de toestemming van de betrokken personen vragen; het zijn daarentegen de betrokken personen die het initiatief tot niet-overdracht moeten nemen.

Een tuchtdossier en tuchtmaatregelen zijn nooit overdraagbaar tussen scholen.

7.2. Inzage-, toelichtings- en kopierecht

De betrokken leerling en de betrokken personen hebben recht op inzage in en recht op toelichting bij de gegevens die op de leerling betrekking hebben, zoals bv. evaluatiegegevens, die de school verzamelt. Een toelichting bij de inzage kan immers voor meer duiding bij de gegevens zorgen, eventuele vragen ter verduidelijking kunnen op die manier extra aandacht krijgen. Pas na gebruikmaking van het inzage- en toelichtingsrecht kunnen de betrokken leerling of de betrokken personen kopierecht uitoefenen. De school dient hen een kopie te bezorgen, eventueel tegen een vergoeding waarvan de grootteorde is voorzien in het onderdeel "financiële bijdrageregeling" van het schoolreglement. Elke kopie moet persoonlijk en vertrouwelijk worden behandeld en mag uitsluitend worden gebruikt in functie van de onderwijsloopbaan van de leerling.

Het schoolreglement moet de voorwaarden expliciteren waaronder de betrokken leerling en de betrokken personen dit inzage-, toelichtings- en kopierecht kunnen uitoefenen.

8. De klassenraad

De "klassenraad" is een orgaan dat als een emanatie van het schoolbestuur optreedt. De klassenraad beschikt over een discretionaire bevoegdheid, wat niet belet dat het schoolbestuur de krijtlijnen kan vastleggen waarin de klassenraad, zoals geïnstalleerd door het schoolbestuur, moet werken. Het schoolbestuur draagt immers de juridische verantwoordelijkheid voor het onderwijs (met inbegrip van klassenraadsbeslissingen), is werkgever van het schoolpersoneel en heeft (na controle) de erkenning van de overheid gekregen. Elke klassenraad oefent m.a.w. zijn bevoegdheden uit binnen het kader dat desgevallend door het schoolbestuur is uitgetekend.

De klassenraad wordt met drie functies belast, wat zich in de benaming weerspiegelt: "toelatingsklassenraad", "begeleidende klassenraad" en "delibererende klassenraad". Voor elk van deze drie klassenraden gelden afzonderlijke bepalingen inzake samenstelling en bevoegdheidsuitoefening.

Voor meer info over de drie functies van de klassenraad, die een weerslag vinden in de gehanteerde benamingen: zie <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9418#8>

9. De toelatings- en overgangsvoorwaarden

Ook als een leerling aan de toelatingsvoorwaarden tot een bepaald structuuronderdeel voldoet, primeert steeds het in voorkomend geval ongunstig advies inzake overzitten dat samen met een oriënteringsattest B werd gegeven. Bij dergelijk bindend advies MOET de leerling, rekening houdend met de clausulering, overgaan naar het hoger leerjaar en is er geen mogelijkheid tot overzitten als regelmatig leerling. Het zal dan terug de evaluatiebeslissing zijn van de delibererende klassenraad in dat hoger leerjaar die vanaf dan bepalend is voor de verdere doorstroming.

Voor meer info: zie <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9418#9>

10. Evaluatie en bekrachtiging van de studies

De concipiëring van de evaluatiecriteria, zoals de eventuele organisatie van examens of proeven tijdens en/of op het einde van het schooljaar, vormt een aangelegenheid waarvoor niet de overheid doch wel de schoolbesturen van het onderwijs bevoegd zijn.

Eén uitzondering in het voltijds secundair onderwijs: in een aantal leerjaren en onderwijsvormen moet een geïntegreerde proef worden georganiseerd waaraan deelname, uit hoofde van de definitie van de regelmatige leerling, verplichtend wordt gesteld.

Voor meer info: <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9418#10>

11. Door de betrokken personen omstreden beslissing van de delibererende klassenraad - beroep

De mogelijkheid voor de betrokken personen, na voorafgaand overleg met de directeur of zijn afgevaardigde, tot verhaal tegen een evaluatiebeslissing is decretaal verplicht. Met "betwiste evaluatiebeslissing" wordt bedoeld: hetzij de beslissing geslaagd met clausulering/uitsluiting en/of het negatief advies m.b.t. overzitten na clausulering, hetzij de beslissing niet-geslaagd. Tegen een attest van regelmatige lesbijwoning is er geen verhaalmogelijkheid.

Het kan dan zowel gaan om de enige beslissing van de delibererende klassenraad als de beslissing die is genomen nadat de klassenraad door de directeur of zijn afgevaardigde eventueel opnieuw is samengeroepen (na het overleg) en die verschilt van de oorspronkelijke beslissing.

Het schoolbestuur beschikt enerzijds over een zekere autonomie, maar is anderzijds onderworpen aan onderstaande bepalingen. Zoals blijkt blijft de beroepsgang een schoolinterne aangelegenheid. Zowel naar de procedure als naar het functioneren van de beroepscommissie worden echter een aantal criteria van kracht die moeten aantonen dat elk beroep in het teken staat van onafhankelijkheid, neutraliteit en deskundigheid, vertrekkend vanuit de gelijkwaardigheid van beide partijen. Dit moet bijdragen tot de accepteerbaarheid van een beslissing in beroep.

Pas na uitputting van het schoolintern beroep kan de stap naar een bevoegd rechtcollege worden gezet.

Voor meer info: <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9418#11>

12. Door het schoolbestuur omstreden beslissing van de delibererende klassenraad

Een beslissing van de delibererende klassenraad waartegen de betrokken personen geen beroep of een niet-ontvankelijk beroep hebben ingesteld, kan door het schoolbestuur omstreden worden geacht. In dat geval kan het schoolbestuur de klassenraad opnieuw doen samenkomen om die beslissing te heroverwegen. Het opnieuw samenkomen dient te gebeuren uiterlijk op 31 augustus van het schooljaar in kwestie. In afwijking hiervan is dat uiterlijk 15 februari van het schooljaar in kwestie als de omstreden beslissing betrekking heeft op een Se-n-Se die eindigt op 31 januari. In het geval de dan genomen beslissing afwijkt van de omstreden beslissing, wordt ze schriftelijk en gemotiveerd, onmiddellijk aan de betrokken personen meegedeeld. Als die afwijkende beslissing

door de betrokken personen omstreden is, kunnen ze beroep instellen, waarbij de bepalingen van rubriek 11 van toepassing zijn.

13. Toegang tot het hoger onderwijs

De hiernavolgende richtlijnen worden enkel ter kennisgeving meegegeven.

De meest courante algemene toelatingsvoorwaarde tot het hoger onderwijs in Vlaanderen is het bezit van een diploma van secundair onderwijs (of gelijkgesteld). Het instellingsbestuur kan evenwel in het onderwijsreglement afwijkende toelatingsvoorwaarden opnemen voor een bacheloropleiding. Die afwijkende toelatingsvoorwaarden kunnen enkel rekening houden met volgende elementen:

- 1) humanitaire redenen;
- 2) medische, psychische of sociale redenen;
- 3) het algemeen niveau van de kandidaat, getoetst op de door het instellingsbestuur bepaalde wijze. Het instellingsbestuur kan deze toetsing opdragen aan een andere validerende instantie. Het instellingsbestuur kan op grond van de toetsing de inschrijving afhankelijk maken van het met succes voltooien van een voorbereidingsprogramma.

14. Attest van inschrijving

Sommige vreemdelingen hebben, met het oog op de afgifte van een machtiging tot voorlopig verblijf door de Dienst Vreemdelingenzaken en een bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister, een attest nodig, afgegeven door een door de overheid erkende, gefinancierde of gesubsidieerde school.

In principe kan dit "attest van inschrijving als regelmatig leerling" slechts afgeleverd worden indien belanghebbende voldoet aan de reglementaire toelatingsvoorwaarden tot die secundaire opleiding waarvoor hij opteert.

15. Taalgebonden maatregelen

Naast het feit dat alle mondiaal levende talen als algemene vakken in het secundair onderwijs kunnen worden aangeboden (zie ook [omzendbrief SO 69](#)), zijn er nog andere taalgebonden maatregelen.

Voor een overzicht van deze maatregelen:

zie <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9418#15>

Meer info en bijlagen: <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9418>